

รูปแบบของกิจกรรมดี เคนทางด้านการเกษตร

ปัญหาของการเกษตรกรรมในประเทศไทย

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมมาแต่โบราณกาล ประชากรประมาณร้อยละ 80 อยู่ในภาคเกษตรกรรมในเขตชนบท สังคมไทยในอดีตเป็นสังคมเกษตรกรรมประเภทเคี้ยว คือประชากรส่วนใหญ่ทำทำการเกษตร เป็นอาชีพหลักเพื่อการยังชีพ ดังลักษณะที่ ไทซูร์ย์ สีนาร์คิน (2525: 115) ใ้ข้อธิบายว่า "การเกษตรกรรมเป็นการที่ธรรมชาติเป็นหลักสำคัญ เมื่อชนบทก็เริ่มทำนา ทำเสร็จแล้วพอลงนาแล้งก็พักผอม ผลผลิตที่ได้มีเพียงพอที่จะเลี้ยงครอบครัวได้อย่างไม่อดอยากจนเกินไป มีเหลือเพียงพอที่จะแลกเปลี่ยนและค้าขายกับบางพอสมควร" ลักษณะของการแลกเปลี่ยนค้าขายผลิตผลก็เป็นวิธีง่าย ๆ ไม่สลับซับซ้อนนัก เช่น แลกเปลี่ยนผลิตผลกับยารักษาโรคหรือเครื่องนุ่งห่มหรือแลกกับเงินเล็ก ๆ น้อย ๆ โดยสรุปแล้วถึงแม้ผลิตผลจะไม่เหลือพอที่จะแลกเปลี่ยนหรือค้าขายได้ ก็สามารถยังชีพอยู่ได้อย่างสะดวกสบาย ประกอบกับผืนดินที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำเกษตรกรรมไม่จำเป็นต้องลงทุนแต่อย่างใด การจ้างแรงงานก็ไม่จำเป็นต้องจ่ายแรงงานจากลูกหลานในครอบครัวของคนก็พอเพียง

สังคมไทยเริ่มแปรเปลี่ยนไปเป็นสังคมกึ่งอุตสาหกรรม เมื่อมีนายทุนต่างชาติเริ่มจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในประเทศไทยตามสัญญาเช่ารัง เมื่อปีพ.ศ. 2398 เป็นผลทำให้เกิดโรงสีข้าว โรงเลื่อยไม้ขึ้นเป็นครั้งแรก และอุตสาหกรรมได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 ในปีพ.ศ. 2502 เป็นต้นมา จนถึงแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) ในระหว่างที่มีการพัฒนาอุตสาหกรรมกันอย่างขนานใหญ่ในยุคนั้น สภาพของการผลิตแบบทุนนิยมได้แผ่ขยายเข้ามาครอบงำทุกอาชีพ ทั้ง เศรษฐสยาม (2526: 101) ใ้ข้อธิบายลักษณะของทุนนิยม ดังนี้

ทุนนิยมหมายถึงรูปแบบการผลิต (Model of Production) ชนิดหนึ่ง ซึ่งปัจจัยการผลิตตกอยู่ในครอบครองของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นปัจเจกชน ในขณะที่การงานทั้งปวงเป็นการงานที่ปฏิบัติโดยบุคคลอีกกลุ่มหนึ่ง กล่าวอย่างง่ายและชัด ๆ ปัจจัยการผลิตตกอยู่ในมือของบุคคลที่ถูกเรียกว่านายทุน แต่การงานของสังคมส่วนใหญ่จะถูกระบุปฏิบัติโดยกลุ่มคนที่ถูกเรียกว่าชนชั้นคนทำงาน

สภาพทุนนิยมดังกล่าวได้เข้าครอบงำคนที่ประกอบอาชีพต่าง ๆ รวมทั้งเกษตรกรด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เป็นความผิดพลาดของรัฐบาลในยุคนั้นที่มุ่งส่งเสริมอุตสาหกรรมแบบทุนนิยม จนล้มการเกษตรกรรมซึ่งเป็นที่พสกนิกรส่วนใหญ่ไป รายได้ของเกษตรกรไม่พอเพียงกับการยังชีพได้อย่างสะดวกสบายเหมือนก่อน เพราะราคาของสินค้าที่จำเป็นอื่น ๆ พุ่งขึ้นตามใจชอบของนายทุน นั่นคือสินค้าเกษตรจะมีเกษตรกรนั้นเป็นราคาที่สูงมาก แต่ราคาสินค้าอื่น ๆ ที่เกษตรกรจำเป็นต้องซื้อไปบริโภคกลับสูงขึ้นทุกปี ตัวอย่างเช่นจากปีพ.ศ. 2511 ถึงปี 2515 ราคาข้าวลดลงคือในปีพ.ศ. 2511 ชาวนาขายข้าวได้ราคาเกวียนละ 1,140 บาท ครั้นปี 2515 ขายได้ราคาเกวียนละ 800 บาทเท่านั้น ในขณะที่ราคาสินค้าอื่น ๆ เพิ่มขึ้นประมาณปีละ 4.5 % ทุกปี นั่นคือยิ่งทำการเกษตรกรรมก็ยิ่งหาเงินไม่พอกับการยังชีพ ส่งผลให้แรงงานภาคเกษตรกรรมพากันหลั่งไหลไปสู่ภาคอุตสาหกรรมจนขาดแคลนแรงงานเกษตรกรรม ชาวนาต้องไขเงินทุนมากขึ้นเพื่อจ้างแรงงานและเพื่อเร่งผลผลิตให้ไ้มากที่สุด เงินทุนที่ตามมาต้องไปเอาจากนายทุน ซึ่งเป็นผู้กำหนดราคาผลิตผลของเกษตรกรนั่นเอง เกษตรกรเข้าสู่อภิมหะของทุนนิยมโดยไม่รู้สีกตัว นั่นคือกลายเป็น "ชนชั้นคนทำงาน" ซึ่งผลิตเพื่อ "นายทุน"

โดยสรุปแล้วปัญหาของเกษตรกรในปัจจุบันได้แก่ปัญหาทางด้านแรงงาน ความรู้ทางการเกษตรและการตลาด

แนวทางในการแก้ปัญหาของการเกษตรกรรมข้างบนจะคงเริ่มที่ปัญหาแรงงานเสียก่อน ถ้าแรงงานในภาคเกษตรมีพอเพียงจนไม่จำเป็นต้องมีการจ้างงาน และแรงงานดังกล่าวมีคุณภาพพอเพียงที่จะเข้าใจวิธีการใช้เทคโนโลยีทางการเกษตร เพื่อเพิ่มผลผลิต เข้าใจระบบของสหกรณ์การเกษตรเพื่อใช้เป็นอำนาจต่อรองราคาของผลิตผลทางการเกษตรกับนายทุน มีความมียศถักอดมเพื่อหาเงินทุนใช้ในการบำรุงคิษ พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ ก็เป็นที่หวังว่าจะสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับการเกษตรในปัจจุบันนี้ได้

บทบาทของโรงเรียนประถมศึกษากับการจัดเตรียมแรงงานภาคเกษตร

โรงเรียนประถมศึกษาตั้งกระจายกันอยู่ทั่วประเทศ รับผิดชอบนักเรียนประถมศึกษาจำนวนเกือบ 7 ล้านคน แรงงานในภาคเกษตรที่สำคัญคือนักเรียนที่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งจากสถิติผู้จบการศึกษาในปีการศึกษา 2526 มีจำนวนถึง 1,194,492 คน (ชาวครูไทย 2527: 13) และถ้าคิดเป็นนักเรียนที่เรียนต่อในระดับชั้นมัธยมปีที่ 1 จำนวนร้อยละ 42 ในปีการศึกษา 2525 จำนวนนักเรียนที่ไม่ได้เรียนต่อ เป็นร้อยละ 58 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบเป็นจำนวนคน จะได้ประมาณ 692,805 คน ออกไปประกอบอาชีพในแรงงานในภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรมและอื่น ๆ เมื่อศึกษาสถิติผู้จบแรงงานตามแผนพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ได้แจ้งว่า ผู้จบแรงงานในภาคเกษตรกรรมปี พ.ศ. 2524 มีจำนวนร้อยละ 71 ของกำลังแรงงานทั้งหมด จึงสามารถประมาณการได้ว่าจะมีนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2526 ออกไปใช้แรงงานในภาคเกษตรประมาณ 491,892 คน การเตรียมตัวนักเรียนจำนวนเกือบ 5 แสนคน ในขณะที่อยู่ในโรงเรียนให้มีความสามารถพื้นฐานพอที่จะสามารถประกอบอาชีพเกษตรกรรม เมื่อออกจากโรงเรียนได้อย่างดี มีเจตคติที่ดีต่อวงการเกษตรกรรม เป็นหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งของโรงเรียนประถมศึกษา

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (กระทรวงศึกษาธิการ 2525: 315-324) ได้จัดให้มีเนื้อหาสำหรับการจัดการเรียนการสอนงานเกษตร (ในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ) เป็น 3 ระดับชั้น คือ

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ให้เรียนเนื้อหาเกี่ยวกับการเตรียมดิน การเพาะเมล็ด การปลูกและการบำรุงรักษาผักและไม้ดอกไม้ประดับ

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 ให้เรียนเนื้อหาเกี่ยวกับเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรประเภทต่าง ๆ การปลูกพืชชนิดต่าง ๆ อาหารพืชและการบำรุงรักษา

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ได้จัดเนื้อหาให้กว้างขวางขึ้น เพราะเห็นว่านักเรียนในระดับนี้ส่วนหนึ่งจะคงออกไปประกอบอาชีพ จึงต้องมีความรู้

ความสามารถและทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพใ้เกิดความสมควรแก่วัย ความ-
 ฉลาดและความสามารถของแต่ละบุคคล จึงเกิดโอกาสกว้างให้นักเรียนมากขึ้น
 เนื้อหาทางด้านการเกษตรแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือส่วนที่เป็นงานเกษตรพื้นฐาน
 กำหนดให้เรียน เนื้อหาเกี่ยวกับเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร การขยายและ
 การคัดเลือกพันธุ์พืช การปลูกและบำรุงรักษาพืช การเก็บเกี่ยวพืชผลและการใช้
 ส่วนที่เหลือจากการเก็บเกี่ยวให้เป็นประโยชน์ และส่วนที่เป็นงานเลือกแขนงงาน-
 เกษตร มี 13 กลุ่มงาน คือ การทำสวนผัก การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ การปลูก
 พืชไร่ การทำสวนผลไม้ การเลี้ยงสัตว์น้ำและสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ การเลี้ยงสัตว์ปีก
 การเลี้ยงสัตว์เล็ก การเลี้ยงสัตว์ใหญ่ การเลี้ยงสัตว์เลื้อยคลาน การประมง
 การทำนา การทำไร่นาสวนผสมและการเกษตรอื่น ๆ

กิจกรรมการเรียนการสอนงานเกษตร เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนต้องจัด
 เวลาเรียนในตารางสอนประจำสัปดาห์ เวลาเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่
 5-6 มีมากกว่าระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 โดยจัดให้มีเวลาเรียน 200 คาบ
 ต่อปีรวมกับงานเลือกแขนงเกษตร (ถ้าโรงเรียนเปิดเรียน) อีก 300 คาบต่อปี
 รวมเป็น 500 คาบต่อปี หรือประมาณ 167 ชั่วโมงต่อปี จากจำนวนเวลาเรียน
 ทั้งหมด 3600 คาบหรือ 1200 ชั่วโมงต่อปี นับว่าน้อยมากที่จะช่วยพัฒนาให้นักเรียน
 เกิดความรู้ ทักษะ ประสบการณ์และเจตคติที่ดีต่องานเกษตร โรงเรียนประถมศึกษ
 หลายแห่งจึงจัดให้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรด้านงานเกษตรขึ้น นอกเหนือจากการ
 จัดการเรียนการสอนงานเกษตรในเวลาเรียน กิจกรรมดังกล่าวทำให้เกิดผลผลิต
 ทางการเกษตรหลายอย่าง เป็นสินค้าจำหน่ายในท้องถิ่น เกิดรายได้มาพัฒนา
 โรงเรียนในแต่ละปีการศึกษา เป็นจำนวนเงินหมื่นขึ้นไป

ผู้วิจัยได้ศึกษารายชื่อและสถานที่ตั้งของโรงเรียนประถมศึกษาที่ได้รับ
 การยอมรับว่าจัดกิจกรรมด้านงานเกษตรได้ดีเกิน จำนวน 8 โรงเรียน จัดเป็น
 กลุ่ม เรียกว่ากลุ่มรูปแบบกิจกรรมดีเด่นทางด้านงานเกษตร ซึ่งได้แก่โรงเรียน
 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงรายชื่อและที่ตั้งของโรงเรียนในกลุ่มรูปแบบกิจกรรม
ที่เค้นทางการเกษตร

ที่	โรงเรียน	ที่ตั้ง
1	คลองบางกะอี่	อ.บางพลี จ.สมุทรปราการ
2	บ้านคูมิ่งปะ โหลด	กิ่ง อ.ควนโดน จ.สตูล
3	บ้านเขาไม้แก้ว	อ.สีโกตา จ.ตรัง
4	ชุมชนวัด เทพมงคล	อ.พรหมบุรี จ.สิงห์บุรี
5	คอนเขียงบาล	อ.เวียงสา จ.สกลนคร
6	วัดตะปอนใหญ่	อ.ขลุง จ.จันทบุรี
7	พยุหะวิทยา	อ.พยุหะคีรี จ.นครสวรรค์
8	ชุมชนบ้านฝั่งแดง	อ.พังโคน จ.สกลนคร

จากนั้น ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบบันทึกคุณสมบัติและกิจกรรมที่เค้นทางการ-
เกษตร ใหญ่บันทึกแทนผู้วิจัยในโรงเรียนลำดับที่ 1-7 ซึ่งได้รับตอบคืนมา 6 โรงเรียน
ยกเว้นโรงเรียนที่ 7 เมื่อรวมกับโรงเรียนที่ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเฉพาะกรณีเองที่
โรงเรียนชุมชนบ้านฝั่งแดง รวมเป็น 7 โรงเรียน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลในหัวข้อ
ต่อไปนี้

ลักษณะที่ตั้งและสภาพแวดล้อมของโรงเรียน
สภาพการจัดกิจกรรมการเกษตรของโรงเรียน
ผลสัมฤทธิ์ในการจัดกิจกรรมการเกษตรของโรงเรียน
การศึกษาเฉพาะกรณีในโรงเรียนชุมชนบ้านฝั่งแดง

ผลจากการศึกษา

ลักษณะที่ตั้งและสภาพแวดล้อมของโรงเรียน

จากรายชื่อโรงเรียนและที่ตั้งที่ได้แสดงไว้ในตารางที่ 2 เห็นได้ว่า

มีเพียงโรงเรียนคอนเซียงบาล เท่านั้นที่ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง นอกนั้นอยู่ในอำเภออื่น ๆ ที่มีชื่ออำเภอเมือง ทุกโรงเรียนตั้งอยู่นอกเขตเทศบาลและนอกเขตสุขาภิบาลทั้งสิ้น และเมื่อศึกษาให้ละเอียด พบว่าที่ตั้งและสภาพแวดล้อมของโรงเรียนในกลุ่มรูปแบบนี้ ตั้งอยู่ในเขตชนบทที่มีสังคมเกษตรกรรม เป็นอาชีพหลักของคนในชุมชน ไม่มีน้ำประปาเข้าถึงโรงเรียน สภาพแหล่งน้ำที่โรงเรียนใช้ในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเกษตร เป็นแหล่งน้ำตามธรรมชาติคือ ลำห้วย หนองน้ำ คลอง แม่น้ำ ที่มีน้ำตลอดปี แหล่งน้ำที่กักเก็บจากธรรมชาติได้แก่ น้ำบาดาลและคลองชลประทานที่ตัดผ่านพื้นที่ตั้งของโรงเรียนบาง ซึ่งโคบสรุปแล้ว โรงเรียนในกลุ่มรูปแบบนี้ตั้งอยู่ใกล้แหล่งน้ำที่มีน้ำใช้ตลอดปีทุกโรงเรียนเป็นองค์ประกอบแรก

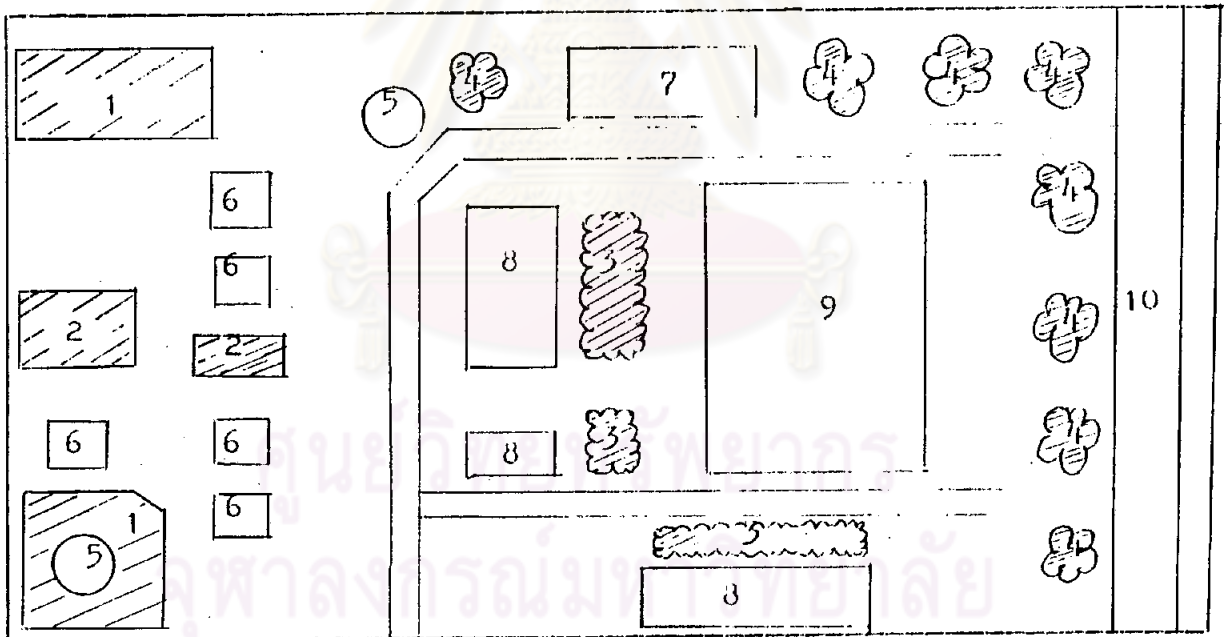
องค์ประการถัดมา คือพื้นที่ทั้งหมดของโรงเรียนและพื้นที่ที่โรงเรียนใช้ในการจัดกิจกรรมการเกษตร เปรียบเทียบกับจำนวนนักเรียนในโรงเรียนว่ามีความเหมาะสมสอดคล้องกันหรือไม่ เพราะนักเรียนทุกคนควรจะต้องได้ฝึกปฏิบัติงานเกษตร จึงจำเป็นต้องมีพื้นที่ที่จักเตรียมไว้ให้ ดังจะได้อธิบายในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนพื้นที่ทั้งหมด พื้นที่ในการจัดกิจกรรมเกษตร และผลเฉลี่ยพื้นที่ในการจัดกิจกรรมเกษตรต่อนักเรียน

ที่	โรงเรียน	พื้นที่ทั้งหมด ไร่/ตารางวา	พื้นที่ใช้จัด กิจกรรม/ไร่	จำนวน นักเรียน	ผลเฉลี่ยพื้นที่ ต่อนักเรียน
1.	คลองบางกะอี	3/225	1	200	1.41
2.	บ้านกุ้มประโหลก	18/330	6	193	3.52
3.	บ้านเขาไม้แก้ว	12	1	203	1.40
4.	ชุมชนวัดเทพมงคล	17	2	133	2.45
5.	คอนเซียงบาล	8/76	2	261	1.75
6.	วัดกะปอนใหญ่	6.50	2	232	1.86
7.	ชุมชนบ้านฝั่งแกง	33	4	522	1.75

จากตารางที่ 5 แสดงว่านักเรียนแต่ละคนมีพื้นที่ในการฝึกปฏิบัติ งานเกษตรระหว่าง 1 - 4 ตารางวา แต่ในการปฏิบัติจริงที่โรงเรียนจัดให้นักเรียนฝึกปฏิบัติงานเกษตรเป็นกลุ่ม กลุ่มละประมาณ 5 - 6 คน จึงมีพื้นที่แปลง-เกษตรแต่ละกลุ่มระหว่าง 5 - 24 ตารางวาโดยประมาณ ลักษณะการจัดพื้นที่เพื่อปฏิบัติกิจกรรมคานการเกษตร มิได้จัดพื้นที่ในบริเวณเดียวกันทั้งหมด แต่แยกแบ่งพื้นที่ส่วนต่าง ๆ เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะของประเภทต่าง ๆ ของงานเกษตร บางส่วนจัดเป็นมุมสำหรับปลูกพืชผักสวนครัว บ่อน้ำเป็นที่เลี้ยงปลา รอบ ๆ บริเวณโรงเรียนเป็นที่ปลูกไม้ยืนต้น ๆ ดังจะโดยยกตัวอย่างแผนผังการจัดโรงเรียนบ้านเขาไมแก้วให้เห็นต่อไปนี้

แผนผังที่ 1 แสดงลักษณะพื้นที่ในการจัดกิจกรรมเกษตรของโรงเรียนบ้านเขาไมแก้ว อ.สีเกา จ.ศรีสะเกษ

1. แปลงเกษตรเพื่อปลูกผัก พืชผักสวนครัว	6. บ้านพักครู
2. บ่อเลี้ยงปลา	7. โรงอาหาร
3. แปลงปลูกไม้ดอกไม้ประดับ	8. อาคารเรียน
4. ไม้ยืนต้นคือ มะขามหวาน ขนุน	9. สนามกีฬา
5. บ่อน้ำบาดาล	10. ถนนสายสีเกา-ควนคูณ

3. เพื่อนำผลผลิตทางการเกษตรไปสนับสนุนการจัดโครงการอาหารกลางวัน

ผู้บริหารโรงเรียนทำหน้าที่ดำเนินการจัดกิจกรรมการเกษตร โดยติดต่อกับหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับเกษตร หรือบุคคลในชุมชนเพื่อสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชหรือพันธุ์สัตว์แก่โรงเรียน แล้วนำพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์นั้นมาให้นักเรียนบำรุงรักษา ศึกษาค้นคว้าและนำผลผลิตทางการเกษตรไปใช้ประโยชน์ต่อไป

การที่ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ทำหน้าที่ควบคุมดูแลการจัดกิจกรรมการเกษตร ทำให้การดำเนินงานราบรื่น ควบคู่กันที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร บุคคลในชุมชน ตลอดจนครูและนักเรียนในโรงเรียนเกิดความเชื่อถือ ยินดีให้การสนับสนุนอย่างเต็มกำลัง

ลักษณะการจัดกิจกรรมการเกษตรในโรงเรียน

กิจกรรมการเกษตร 8 กลุ่มงานที่ผู้วิจัยได้เสนอไว้ในหัวข้อ "ประเภทของกิจกรรมการเกษตร" สามารถสรุปลักษณะของกิจกรรมเป็น 2 ด้านคือ การปลูกพืชผัก และการเลี้ยงสัตว์ มีรายละเอียดในการจัดทำดังนี้

ลักษณะของกิจกรรมด้าน การปลูกพืชผัก

ผู้บริหารโรงเรียนดำเนินการขอเมล็ดพันธุ์ผัก จากสำนักงานเกษตรอำเภอ นำมาให้นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ไปปลูกในแปลงกินที่โรงเรียนจัดให้ นักเรียนจะดำเนินการบรกรองแปลงกิน บักป่ายชื่อของคนไว้ ปลูก และบำรุงรักษา (แสดงไว้ในรูปภาพที่ 17 ในภาคผนวก ข) การบำรุงรักษาได้แก่การรดน้ำพรวนดินในเวลาเชาก่อน เขาเรียนและ เวลาบ่ายหลังเลิกเรียน แมวันเสาร์ และอาทิตย์หรือวันหยุดราชการนักเรียนก็มารดน้ำผักของคน ที่โรงเรียน เมื่อผักเก็บโตพอที่จะนำไปขายหรือปรุงอาหารได้ โรงเรียนจะแบ่งผักส่วนหนึ่งให้นักเรียนความแก่จะตกลงกัน

ในอีกรูปแบบหนึ่งได้แก่การที่ผู้บริหารโรงเรียนจะขอเมล็ดพันธุ์พืชจากสำนักงานเกษตรอำเภอ แล้วมอบให้นักเรียนไปปลูกที่บ้านของคน ตลอดเวลาที่ปลูกจะต้องรายงานผลการเจริญเติบโตของพืชผักให้ครูประจำชั้นหรือครูผู้สอนงานเกษตรได้ทราบเป็นระยะ ๆ บางครั้งจะส่งแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานปลูกผักของนักเรียนให้ผู้ปกครองตอบกลับคืนมาจนกว่าผักนั้นจะโตและนำไปจำหน่ายหรือใช้ปรุงอาหาร

ลักษณะของการจัดกิจกรรมด้านการศึกษาเลี้ยงสัตว์

ผู้บริหารโรงเรียนดำเนินการขอบริจาคพันธุ์สัตว์จากบุคคลในชุมชน เพื่อมอบให้นักเรียนนำไปเลี้ยง นักเรียนจะรวมกันเป็นกลุ่มมีหน้าที่บำรุงรักษาฝูงสัตว์นั้นจนกว่าจะเติบโตเต็มที่ ตลอดเวลาผู้บริหารโรงเรียนจะขอความร่วมมือจากสำนักงานเกษตรอำเภอให้ช่วยจัดเจ้าหน้าที่มาฉีดวัคซีนป้องกันโรคให้สัตว์ จนเมื่อสัตว์โตและขยายพันธุ์ได้ โรงเรียนจะมอบพันธุ์สัตว์ให้นักเรียนไปเลี้ยงที่บ้าน หรือมอบสัตว์ที่โตเต็มที่แล้วให้นักเรียนไปประกอบอาหารที่บ้าน

การนำผลผลิตที่ได้จากการจัดกิจกรรมนี้เกษตรกรไปใช้ประโยชน์

เมื่อจัดแบ่งผลผลิตบางส่วนให้นักเรียนไปแล้ว โรงเรียนจะนำผลผลิตที่เหลือไปจำหน่ายแจกจ่ายบุคคลในชุมชนและสนับสนุนโครงการอาหารกลางวัน โรงเรียนที่ใดผลผลิตมาก ผู้บริหารโรงเรียนจะมอบหมายให้ครูไปติดต่อกับพ่อค้าแม่ค้าที่ตลาด สอบถามราคาจนพอใจที่สุด แล้วทางโรงเรียนดำเนินการรวบรวมผลผลิตไปส่งและรับเงินมา โรงเรียนที่ใดผลผลิตน้อยจะนำผลผลิตแจกนักเรียนครูและบุคคลในชุมชนทั้งสิ้น หรือมีเงินก็นำผลผลิตไปมอบให้ครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน นำไปปรุงเป็นอาหารบริการครูและนักเรียนในโรงเรียนต่อไป

ผลสัมฤทธิ์ในการจัดกิจกรรมการเกษตรของโรงเรียน

จากการสอบถามจุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรมเกษตรของโรงเรียนในกลุ่มรูปแบบ กิจกรรมที่เกินทางด้านการเกษตร พบว่ามีจุดมุ่งหมาย 4 ข้อ คือ

1. เพื่อฝึกทักษะทางการเกษตรแก่นักเรียนในโรงเรียน
2. เพื่อฝึกให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในค่าจ้างงาน
3. เพื่อฝึกให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
4. เพื่อให้สามารถนำความรู้อันได้รับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

จากการสังเกตและสำรวจการจัดกิจกรรมของโรงเรียนในกลุ่มนี้ พบว่าโรงเรียนสามารถสนองจุดประสงค์ทั้ง 4 ข้อข้างต้นได้ครบ เพราะเน้นการให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงก่อให้เกิดทักษะ ฝึกให้เกิดความรับผิดชอบและใช้เวลาว่าง

โรงเรียนในกลุ่มรูปแบบนี้ มีผลผลิตทางการเกษตรที่เกิดจากการทำงานของนักเรียนในทุกปีการศึกษามากน้อยต่างกัน ผลผลิตดังกล่าวสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลายด้าน และที่สำคัญยิ่งคือนักเรียนเองได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการขายเป็นเงินหรือใช้ในการประกอบอาหารในครอบครัว นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพเกษตรกรจนส่งผลให้เชื่อว่าเขาจะสามารถออกไปประกอบอาชีพเกษตรกรต่อไปได้ในอนาคต

การศึกษาเฉพาะกรณีในโรงเรียนชุมชนบ้านฝั่งแดง

ในปัจจุบัน โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ยังคงประสบปัญหาการขาดแคลนเงินงบประมาณเพื่อจัดทำกิจกรรม โรงเรียนจึงพยายามหารายได้เพิ่มเติมด้วยวิธีต่าง ๆ โรงเรียนชุมชนบ้านฝั่งแดง อ.พังโคน จ.สกลนคร เป็นโรงเรียนประถมศึกษาที่ใช้กิจกรรมการเกษตร เป็นเครื่องมือสำคัญในการหารายได้ ดังที่ไพศาล ศรีสำราญ (2525: 14) ได้กล่าว

ดูารเกษตรของโรงเรียนนั้น กระทำโดยมีเป้าหมายเพื่อให้นักเรียนศึกษาคานการเกษตรโดยตรงกับผลผลิตเพื่อจำหน่าย เงินจากผลผลิตการเกษตรนี้ถือเป็นเงินบำรุงการศึกษ่อีกทางหนึ่ง ปีหนึ่ง ๆ โรงเรียนจะมีรายได้คานการเกษตรนี้ประมาณ 30,000 - 40,000 บาท

เงินจำนวนดังกล่าวช่วยให้โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงตัดสินใจที่จะทำการศึกษาลักษณะของการจัดกิจกรรมการเกษตรของโรงเรียนอย่างละเอียด เพื่อนำรูปแบบมาเผยแพร่เป็นแนวทางแก่โรงเรียนอื่นต่อไป จึงได้เดินทางไปศึกษาเฉพาะกรณีคานการเกษตรในโรงเรียน ระหว่างวันที่ 9-11 มกราคม 2527 และจะนำเสนอผลการศึกษาทางคานสภานวคล้อมของโรงเรียน สภาพการจัดกิจกรรมการเกษตรของโรงเรียน การนำผลผลิตที่ได้จากการทำกิจกรรมเกษตรไปใช้ประโยชน์และผลสัมฤทธิ์ในการจัดกิจกรรม

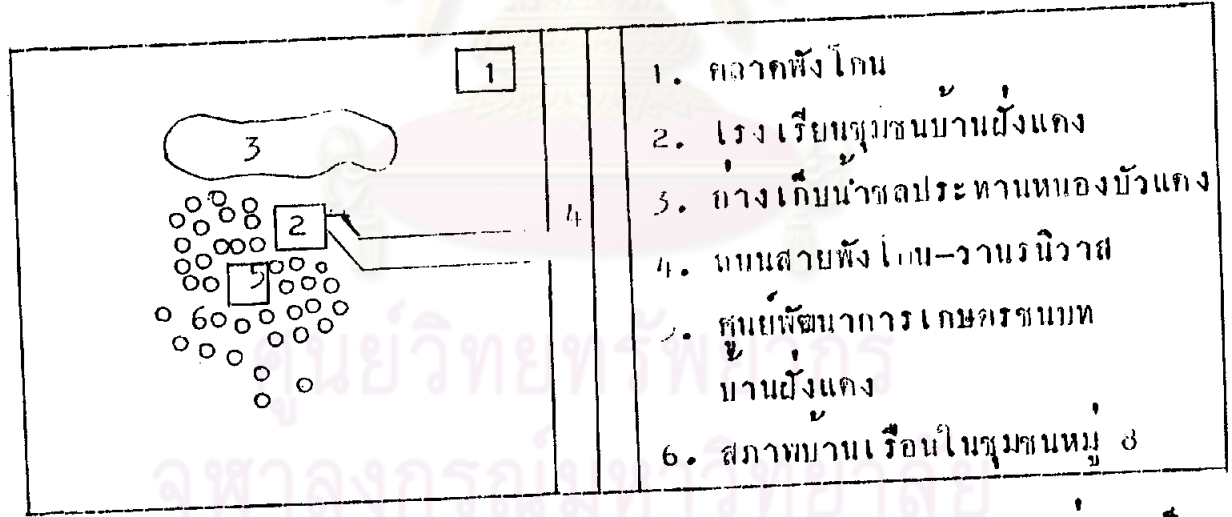
ลักษณะที่ตั้งและสภาพแวดล้อมของโรงเรียน

โรงเรียนชุมชนบ้านฝั่งแดง เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ตั้งอยู่ที่หมู่ 8 ต.โคกยาง อ.พังโคน จ.สกลนคร ห่างจากตลาดพังโคนไปคานถนนสายพังโคน-วานรนิวาส ประมาณ 3 กิโลเมตร ไม่มีรถประจำทางผ่าน ยานพาหนะที่ใช้กันเป็นส่วนมากได้แก่ รถจักรยานยนต์

หรือรถรับจ้าง (แสดงไว้ในรูปภาพที่ 18 ในภาคผนวก ข) พื้นที่ทั้งหมดของโรงเรียน มี 33 ไร่ เป็นพื้นที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเกษตร 4 ไร่ ก่อจำนวนนักเรียน 522 คน

สภาพแวดล้อมของโรงเรียนเหมาะกับการจัดกิจกรรมการเกษตรอย่างยิ่ง เพราะตั้งอยู่ริมอ่างเก็บน้ำชลประทานหนองบัวแดง (แสดงไว้ในรูปภาพที่ 19 ในภาคผนวก ข) ซึ่งมีน้ำไหลตลอดปี ทางโรงเรียนได้ดำเนินการขุดบ่อขนาดเล็ก 3 บ่อ และบ่อขนาดใหญ่อีก 1 บ่อ สูดน้ำจากอ่างเก็บน้ำเข้ามาไว้เพื่อเลี้ยงปลา อีกด้านหนึ่งของโรงเรียนเป็นที่ตั้งของศูนย์พัฒนาการเกษตรชนบทบ้านด่างแดง ซึ่งมีหน้าที่ให้การอบรมเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและการทดลองวิจัยด้านการเกษตร ศูนย์พัฒนาการเกษตร ทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงโรงเรียนในการจัดทำกิจกรรมการเกษตรของโรงเรียนตลอดมา อาชีพหลักของบุคคลในชุมชนคือการเกษตรกรรม เพื่อความเข้าใจยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอเสนอแผนผังสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ดังต่อไปนี้

แผนผังที่ 2 แสดงสภาพแวดล้อมของโรงเรียนชุมชนบ้านด่างแดง

สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมการเกษตรดังกล่าว เป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการจัดกิจกรรม เพราะช่วยลดงบประมาณในการจัดทำไถ่ไถ่ เพราะแหล่งน้ำไหลจากแหล่งน้ำธรรมชาติและไม่ต้องเสียเงินจ้างผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตรในการให้คำแนะนำและบริการอื่น ๆ แต่อย่างใด

สภาพการจักษุกิจกรรมการ เกษตรของโรงเรียน

บุคคลสำคัญที่ทำหน้าที่ควบคุมกิจกรรมการ เกษตรของโรงเรียน ได้แก่ นายชัยณรงค์ นาใจคง ครูใหญ่โรงเรียนชุมชนบ้านฝั่งแดง จากการสอบถาม แรงบันดาลใจในการส่งเสริมกิจกรรม เกิดจากมีจิตใจที่รักงานเกษตรอยู่แล้ว และต้องการหาเงินเพิ่มเติมนอกจากงบประมาณ เพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมด้านอื่นของโรงเรียน

กิจกรรมการ เกษตรในโรงเรียนที่ดำเนินการในปัจจุบันมี 4 ประเภท คือ การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ การปลูกพืชผลไม้ การปลูกผักและการเลี้ยงปลา ทั้งจะได้นำเสนอรายละเอียดของกิจกรรมแต่ละประเภทดังนี้

การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ

โรงเรียนจัดสถานที่ปลูกไม้ดอกไม้ประดับหน้าอาคารเรียน จำนวน 5 หลัง จัดพื้นที่เป็นส่วน ๆ ให้นักเรียนรับผิดชอบกันเป็นห้องเรียน มีป้ายประกาศ แสดงห้องเรียนที่รับผิดชอบแปลงไม้ดอกไม้ประดับทั้งถาวร เช่นที่หน้าอาคาร 1 แปลงไม้ดอกไม้ประดับอยู่ในความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/3 (แสดงไว้ในรูปภาพที่ 20 ในภาคผนวก ข) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/3 มีหน้าที่ดูแลบำรุงรักษาแปลงไม้ดอกไม้ประดับทั้งถาวร โดยการรดน้ำทุกเช้าก่อนเข้าเรียน พรวนดิน กำจัดวัชพืช และรักษาความสะอาดบริเวณแปลง การควบคุมดูแล ให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/3 ปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายเป็นของสถานักเรียน เมื่อเกิดการละเลยไม่ปฏิบัติ กรรมการนักเรียนจะตักเตือนชี้แจงในกิจกรรมหน้าเสาธงตอนเช้า

จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่าแปลงไม้ดอกไม้ประดับทุกแปลงมีความสวยงาม เป็นระเบียบและสะอาด เป็นศรีสง่าแก่โรงเรียนอย่างยิ่ง

การปลูกพืชผลไม้

บริเวณรั้วรอบ ๆ โรงเรียน จัดปลูกต้นมะพร้าวไว้ราว 50 ต้น (แสดงไว้ในรูปภาพที่ 21 ในภาคผนวก ข) นักเรียนคณะครูและครูใหญ่ (นายชัยณรงค์ นาใจคง) ร่วมกันปลูกไว้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2503 ปัจจุบันเก็บโตเต็มที่ให้ผลผลิตแก่โรงเรียนทุกปีโดยที่ไม่ต้องลงทุนบำรุงรักษา ในปีการศึกษา 2525 ผลมะพร้าวที่โรงเรียนนำออกจำหน่าย ทหารายได้ให้โรงเรียนเป็นเงินประมาณ 5,000 บาท

การปลูกผัก

แต่ละปีการศึกษา โรงเรียนจัดแบ่งเวลาในการปลูกผักเป็น 2 ช่วง คือ
 ระยะประมาณเดือนพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์ ปลูกกระหล่ำปลี และระยะประมาณ
 เดือนมีนาคม - กรกฎาคม ปลูกผักทอง โดยใช้พื้นที่คานที่ติดกับอ่างเก็บน้ำชลประทาน-
 หนองบัวแดง ประมาณ 4 ไร่ในการปลูก (แสดงไว้ในรูปภาพที่ 22 ในภาคผนวก ข)

ในการปลูกกระหล่ำปลี โรงเรียนดำเนินการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์กระหล่ำปลี
 แจกให้นักเรียนทุกคน (ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6) คนละประมาณ
 50-40 เมล็ด และจัดสถานที่ให้นักเรียนไปจัดยกแปลงดินตามความต้องการ
 บางคนแปลงเดี่ยว บางคนตั้งแต่สองแปลงขึ้นไป แปลงแต่ละแปลงมีขนาดประมาณ
 1.5 x 3.0 เมตร นักเรียนจะปักป้ายชื่อของคนไว้ที่คานหนึ่งคานใดของแปลง แล้ว
 นำปุ๋ยคอกที่ได้จากมูลสัตว์เลี้ยงที่บ้าน ใส่ในแปลงดินของตน รกน้ำให้ชุ่มตั้งไว้ประมาณ
 15 วัน แล้วนำเมล็ดพันธุ์ลงปลูก รกน้ำจนเกิดคนสูงประมาณ 2 นิ้ว จึงตัดคนที่ไม่-
 สมบูรณ์ออกไป เหลือคนที่สมบูรณ์ไว้แปลงละ 10 - 15 คน จากนั้นนักเรียนจะทำ
 การรอกน้ำในคอนเขาคอนเขาเรียน (แสดงไว้ในรูปภาพที่ 23 ในภาคผนวก ข)
 และคอนเป็นหลังจากเลิกเรียน พรวนดิน ถ้าจัดวิธีพิถีพิถันแปลงจนเมื่อกระหล่ำปลีเริ่ม
 โตจนเห็นเป็นหัวกระหล่ำปลีชัดเจน นักเรียนสามารถจะเลือกคนที่ตนต้องการเป็น
 เจ้าของ ซึ่งหมายความว่ากระหล่ำปลีคนที่นักเรียนเลือกนั้น เมื่อโตจนสามารถ
 จำหน่ายหรือปรุงอาหารได้ นักเรียนมีสิทธิอย่างเต็มที่ที่จะจัดการ กระหล่ำปลีคนที่
 นักเรียนเลือกเป็นของตนจะใส่น้ำมันทาไว้ที่ใบ (แสดงไว้ในรูปภาพที่ 24 ในภาค-
 ผนวก ข) ส่วนแบ่งระหว่างนักเรียนและโรงเรียนจะเป็นอัตราส่วน 1 ใน 5 ของ
 ผลผลิตที่นักเรียนได้ทั้งหมด ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วนักเรียน 1 คน จะมีแปลงกระหล่ำปลี
 2 แปลง คิดเป็นผลผลิตประมาณ 20 - 30 หัว จึงได้ส่วนแบ่งประมาณ 4 - 6 หัว

ในปีการศึกษา 2526 โรงเรียนปลูกกระหล่ำปลี 12,500 ต้น เก็บพื้นที่
 4 ไร่ ในขณะที่ผู้วิจัยไปศึกษาในโรงเรียน เริ่มมีหัวกระหล่ำปลีที่เก็บโตจนสามารถ
 จำหน่ายได้บ้างแล้ว ขนาดของหัวกระหล่ำปลีแต่ละหัวหนักประมาณ 1.5-2.0
 กิโลกรัม (แสดงไว้ในรูปภาพที่ 25 ในภาคผนวก ข)

ในช่วงที่สองประมาณเดือนมีนาคม-กรกฎาคม หลังจากเก็บหัวกระหล่ำปลีจำหน่ายหมดแล้ว ทางโรงเรียนจะแจกเมล็ดพันธุ์ผักทองให้นักเรียนปลูก บำรุงรักษา เช่นเดียวกับกระหล่ำปลี แผลผลิตผลผักทองทั้งหมดจะเป็นของโรงเรียนทั้งสิ้น ไม่มีการแบ่งผลประโยชน์ให้นักเรียน โดย ศัยณรงค์ นาใจคง ครูใหญ่โรงเรียนชุมชนบ้านฝั่งแดง ให้เหตุผลว่ากระหล่ำปลีเป็นพืชที่ต้องการน้ำมาก เมื่อนักเรียนต้องเห็นคเห็น้อยจากการรดน้ำ จึงให้ใครรับส่วนแบ่ง แต่ผักทองเป็นพืชที่ทนแล้งได้ดี ไม่ต้องรดน้ำบ่อย ๆ จึงมิได้จัดแบ่งผลผลิตให้นักเรียนผู้ดูแลรักษา

การเลี้ยงปลา

ทางโรงเรียนขอพันธุ์ปลานิลและปลาดุก เพียนจากสถานีประมงน้ำจืดจังหวัดสกลนคร ปีละประมาณ 5000 ตัว นำมาปล่อยในบ่อพักขนาดเล็กของโรงเรียน 3 บ่อ ให้นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 รับผิดชอบในการนำอาหารเลี้ยงปลาโดยการนำเศษใบกระหล่ำปลีสับเป็นชิ้นเล็ก ๆ ไปรยลงในบ่อปลา เมื่อปลาโตขึ้น จะนำไปไว้ในบ่อใหญ่อีกบ่อหนึ่ง จัดหาอาหารปลาโดยเฉพาะเพื่อเลี้ยงให้เติบโตเต็มที่ แล้วจึงให้พอดาเหมาจับปลาในบ่อไปในที่สุด

การนำผลผลิตที่ได้จากการทำกิจกรรมการเกษตรไปใช้ประโยชน์

ผลผลิตที่ได้จากการจัดกิจกรรมการเกษตรได้แก่หัวกระหล่ำปลี ผลผักทอง ปลานิลและปลาดุก เพียน ผลมะพร้าว ทั้งหมดนี้นำไปจำหน่ายทั้งสิ้น โดยโรงเรียนจะให้ครูออกไปติดต่อกับพ่อค้าแม่ค้าที่ตลาดวังโดน เมื่อตกลงราคากันเป็นที่พอใจ พ่อค้าแม่ค้าจะนำรถมาขนผลผลิตไปเอง เช่น หัวกระหล่ำปลี เมื่อถึงกำหนดเวลาที่พ่อค้าแม่ค้าจะมารับ ทางโรงเรียนจะช่วยกันคัดคนกระหล่ำปลี คึงใบออกจนเหลือแต่หัวกระหล่ำปลีคองไว้ เมื่อผู้ซื้อมาถึงก็ทำการชั่งเครื่องชั่งซื้อในราคากิโลกรัมละ 3 บาท จกจำนวนน้ำหนักไว้เรื่อยไปจนหมดคอง ในตอนนี้ให้นักเรียนที่เป็นเจ้าของหัวกระหล่ำปลีจะมาควบคุมดูแลเพื่อติดเงินส่วนที่เป็นของคน (แสดงไว้ในรูปภาพที่ 26 ในภาคผนวก ข) ส่วนผลผักทองขายต่อกิโลกรัมละ 5 บาท มะพร้าวผลละประมาณ 4 บาท และปลาซึ่งมีราคาขึ้นลงตามราคาท้องตลาด จะมีผู้ซื้อมาเหมาซื้อถึง โรงเรียนเช่นกัน

ในปีการศึกษา 2525 โรงเรียนสามารถขายหัวกระหล่ำปลีไค้เงิน 7,000 บาท พักทอง ไค้เงิน 10,300 บาท มะพร้าว ไค้เงิน 5,000 บาท และปลา ไค้เงิน 5,000 บาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 27,300 บาท เมื่อหักค่าใช้จ่ายแล้ว เหลือเงินสุทธิเป็นเงินบำรุงการศึกษา 13,500 บาท เงินจำนวนนี้ใช้ในการก่อสร้างประตูเหล็กหน้าโรงเรียนและจัดซื้ออุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน เช่น ชุดการสอน ชุดบัตรคำ รูปภาพประกอบการเรียนการสอนฯ ใ้ครูผู้สอนทุกห้องเรียน

นอกจากใบกระหล่ำปลีที่ถูกดึงออกจากหัวกระหล่ำปลี จะนำไปเลี้ยงปลาแล้ว ทางโรงเรียนยังไค้จัดสถานที่ทิ้งใบกระหล่ำปลีดังกล่าวรวมกันไว้ แล้วค้ต่อจากที่มีสสาวะนักเรียนชายมายังกองใบกระหล่ำปลี เพื่อให้ใบเปื่อยเร็วขึ้น ใช้ในการทำปุ๋ยหมักต่อไป (แสดงไว้ในรูปภาพที่ 27 ในภาคผนวก ข)

ผลสัมฤทธิ์ในการจัดกิจกรรมการ เกษตรของโรงเรียน

โรงเรียนชุมชนบ้านช้างแกงไค้ตั้งจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมค้ำนการ เกษตรค้ดังนี้

1. เพื่อให้นักเรียนมี เจตคติที่ค้ต่อการ เกษตรกรรม
2. เพื่อจัดหาเงินบำรุงการศึกษาของ โรงเรียน
3. เพื่อให้นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ไค้ไปใช้ในชีวิคประจำวัน
4. เพื่อเผยแพร่ชื่อเสียงของโรงเรียน

จากลักษณะการจ้กกิจกรรมการ เกษตรที่ผู้วิจัยไค้กล่าวมาแล้วข้างตน ทำให้สามารถกล่าวไค้ว่าโรงเรียนสามารถจ้กกิจกรรมการ เกษตรไค้บรรลุจุดมุ่งหมายค้ทั้ง 4 ประการอยางครบถ้วน เพราะนักเรียนลงมือปฏิบัติงานเกษตรเองไค้รับผลค้ตอบแทนส่วนตนและส่วนรวมแก่โรงเรียนค้วย เงินส่วนที่ไค้เป็นของตนจะทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ค้ต่อการ เกษตร ไค้บแน้ใจว่าเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่สามารถจะเลี้ยงคนและครอบครัวไค้ในภายหน้าเมื่้อออกจากโรงเรียนแล้ว เงินในส่วนที่ เป็นของโรงเรียนใช้ในการจ้กทำหรือจ้กซื้ออุปกรณ์ที่ เป็นประโยชน์ค้กับนักเรียนเอง ผู้วิจัยแน้ใจว่าค้การที่นักเรียนทำงานแล้ว เห็นว่าตนไค้ผลประโยชน์จากงานนั้นค้ทันที จะ เป็นแรงจูงใจอยางค้ยิ่งที่ทำให้งานนั้นพัฒนาขึ้นไป แน้ใจไค้ว่านักเรียนจะ

สามารถนำความรู้ที่ได้จากโรงเรียนไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน แม้จะไม่เป็นที่
กิจกรรมการ เกษตรที่โรงเรียนมอบหมายทันทีหรือพันธุสัตว์ไปบำรุงรักษาที่งาน
ก็ตาม จุดมุ่งหมายของผู้สุดท้ายเพื่อเผยแพร่ชื่อเสียงของโรงเรียน ในปัจจุบันนี้
คณะบุคคลต่างใคร่จะเขาไปศึกษาการจัดกิจกรรมของโรงเรียนโดยสม่ำเสมอ
และเป็นโรงเรียนที่ได้รับการยอมรับว่าจัดกิจกรรมดีเด่นทางด้านการศึกษาใน
จังหวัดสกลนคร

บทสรุป

การจัดกิจกรรมด้านการศึกษาในโรงเรียนมุ่งที่จะฝึกฝนให้นักเรียน
ได้รับประสบการณ์ และทักษะทางการเกษตร ซึ่งโรงเรียนในกลุ่มรูปแบบกิจกรรม
ดีเด่นด้านการศึกษาสามารถกระทำโดยความมุ่งหมายโดยวิธีการสร้างแรงจูงใจ
ในการทำงานแก่นักเรียน แรงจูงใจดังกล่าวได้แฝงประโยชน์ตอบแทนจากการ
ทำงาน และการประกาศให้คนทั่วไปได้รับรู้ว่านักเรียนคนนั้นมีหน้าที่รับผิดชอบงาน
เช่น การคิปลายชื่อผู้รับผิดชอบที่แปลงผัก เป็นต้น ทำให้นักเรียนเกิดการแข่งขัน
ในการบำรุงผลิตผลของตนให้คุณภาพมากกว่าคนอื่น นั่นคือโรงเรียนไหนผลิตผลมาก
นักเรียนก็ได้อรรถประโยชน์ตอบแทนด้วยแม้จะไวมามากนักแต่ประโยชน์มหาศาลที่มองไม่เห็น
ได้แก่ทักษะและประสบการณ์ทางการเกษตรที่นักเรียนได้รับคิดตัวไปตลอดชีวิต

จากสภาพปัญหาของเกษตรกรไทยที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาแต่คนบท ได้แก
ปัญหาทางด้านแรงงาน ความรู้ทางการเกษตรและตลาดนั้น โรงเรียนประจวบศึกษา
ในกลุ่มรูปแบบกิจกรรมดีเด่นด้านการศึกษาสามารถแก้ปัญหาแรงงานด้วยการสร้าง
เจตคติที่ดีต่อการเกษตรแก่นักเรียน ด้านความรู้ทางการเกษตรก็สามารถ
ฝึกให้นักเรียนมีทักษะและประสบการณ์แล้ว แต่ปัญหาคาดการณ์ยังไม่พบว่า
โรงเรียนใดฝึกประสบการณ์แก่นักเรียนเลย นักเรียนอาจจะได้มีส่วนร่วมใน
ขั้นตอนการจำหน่ายผลิตผลทางการเกษตรถึงขั้นการสืบราคาผลิตผล ตลอดจนราคาที่
เหมาะสม หรือโรงเรียนอาจจะจัดให้สหกรณ์การเกษตรเพื่อฝึกให้นักเรียนมี
พื้นฐานที่ดีต่อการสหกรณ์เพื่อจะได้เป็นเกษตรกรที่ทันกับการสหกรณ์เป็นอำนาจ
ต่อรองในการซื้อขายผลิตผลทางการเกษตรในอนาคต ในขณะที่ให้นักเรียนทำเป็นงาน
ครูและนักเรียนควรมีการร่วมกันศึกษาปัญหาที่เกิดทางด้านตลาดและร่วมหาทาง

แก้ไข้ปัญหา หรืออาจจะ เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ความเข้าใจและแนวทางแก้ปัญหา นั้น
 ถ้าโรงเรียนประถมศึกษาทุกโรงเรียนสามารถฝึกให้นักเรียนมีความรู้
 มีเจตคติที่ดีต่อการเกษตรและเข้าใจสภาพปัญหาทางการเกษตรของไทยตั้งแต่
 อยู่ในโรงเรียนแล้ว จะเป็นการเตรียมแรงงานภาคเกษตรกรรมที่มีคุณภาพให้ออกไป
 ประกอบอาชีพ และคนที่มีคุณภาพย่อมจะสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอาชีพของตนได้
 อย่างฉลาด ปัญหาของเกษตรกรไทยก็คงจะหมดไปได้ในอนาคต

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย